

Strasbūrā, 1. 7. 2014.
COM(2014) 392 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

**Ceļā uz atjaunotu vienprātību par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu:
ES rīcības plāns**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI

Ceļā uz atjaunotu vienprātību par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu: ES rīcības plāns

1. IEVADS

2014. gada marta Eiropadome atkārti apstiprināja intelektuālā īpašuma kā būtiska izaugsmes un inovācijas virzītāja nozīmību un uzsvēra vajadzību cīnīties pret viltošanu, lai palielinātu ES rūpniecības konkurētspēju pasaulē¹. Intelektuālā īpašuma tiesības (IĪT) ir viens no galvenajiem līdzekļiem, ar kuru palīdzību uzņēmumi, autori un izgudrotāji gūst ienākumus no saviem ieguldījumiem zināšanās.

Nesenā pētījumā tika apstiprināts, ka ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītas nozares veido 39 % no ES IKP (gadā EUR 4,7 triljonu vērtībā) un, ņemot vērā netiešos darbus, līdz 35 % visu darbavietu². Praksē tas nozīmē, ka intelektuālais īpašums (IĪ), izmantojot pagaidu ekskluzīvas tiesības, ir tieši saistīts ar jaunu un autentisku preču un pakalpojumu ražošanu un izplatīšanu, no kā gūst labumu visi pilsoņi. Noteicošais faktors šo mērķu sasniegšanā ir IĪ optimāla un ekonomiski efektīva “infrastruktūra”, kas aptver visu veidu IĪ tiesību juridisko atzīšanu, reģistrēšanu, izmantošanu un līdzsvarotu īstenošanu³.

ES ir nepieciešamas inovācijas un radošums, lai saglabātu konkurētspēju attiecībā pret valstīm, kurās darbaspēka, enerģijas un izejvielu izmaksas ir zemākas, un tai jārada apstākļi, kas stimulē inovācijas veidā, kas ļauj Eiropas uzņēmumiem palīdzēt mums rast izeju un krīzes. Tāpēc uz zināšanām balstītām nozarēm ir izšķiroša loma “Globālā Eiropa” un “Eiropa 2020” stratēģijās.

Šis paziņojums ir par IĪT īstenošanu. Tā pamatā ir panāktā vienprātība par to, ka IĪ tiesību īstenošanas politikai vajadzētu būt orientētai uz cīņu pret tām IĪ tiesību komerciāla mēroga pārkāpumu darbībām, kas nodara vislielāko kaitējumu. Tā mērķis ir ierosināt jaunus īstenošanas politikas instrumentus, piemēram, tā dēvēto “*follow the money*” (“sekojiet naudai”) pieeju, kura ir vērsta uz to, lai apturētu tās komerciāla mēroga pārkāpēju ienākumu plūsmas, kas pārkāpējus pamudina iesaistīties šādās darbībās.

Tādi tirgoti produkti kā preces un pakalpojumi, kas pārkāpj citu radītā intelektuālā īpašuma tiesības, attiecas uz mums visiem kā pilsoņiem, patērētājiem, saimnieciskās darbības

¹ Eiropadomes secinājumi 20.-21.03.2014., 5. un 6. lpp.

² *Intellectual Property Rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in Europe*. Sk.: oami.europa.eu.

³ Sk.: ec.europa.eu/internal_market/intellectual-property.

veicējiem un nodokļu maksātājiem. IĪ tiesību komerciāla mēroga pārkāpumu darbības attur ieguldījumu veikšanu inovācijās un radošumā un tādējādi kavē darba vietu radīšanu.

Šādas IĪ tiesību komerciāla mēroga pārkāpumu problēmas apmēru ir grūti noteikt, bet tās ietekme uz ekonomiku ir plaši apspriesta⁴. Nesenajā ziņojumā par krāpniecību pasaulē, aptaujājot vairāk kā 800 vadošos darbiniekus, tika ziņots, ka 11 % no viņu pārstāvētajiem uzņēmumiem 2013. gadā cieta no IĪ pārkāpumiem⁵. ES līmenī statistikas dati par muitas veikto konfiskāciju saistībā ar aizdomām par IĪT pārkāpumiem, ko fiksē uz ES ārējās robežas, liecina, ka 2012. gadā reģistrēti vairāk nekā 90 000 šādu gadījumu⁶. Aptuveni 70 % no šiem gadījumiem bija saistīti ar pasta un kurjera sūtījumiem, kas saistīts ar e-komercijas izaugsmi. Kopā tika konfiscēti gandrīz 40 miljoni preču, kuru aplēstā vērtība (līdzvērtīgu oriģinālu izstrādājumu vērtībā) bija gandrīz 1 miljards euro. Viena dalībvalsts ir aplēsusi, ka 81 % no ar IĪ tiesību pārkāpumiem saistītajiem izstrādājumiem ir saistīti ar organizēto noziedzību⁷. Tā aprēķinājusi, ka, lai gan organizētas noziedzības iegūtie nelikumīgie ienākumi no šīm darbībām pārsniedza EUR 100 miljonus, tomēr izmaksas ekonomikai kopumā — saistībā ar likumīgu uzņēmumu tieši negūtajiem ienākumiem, negūtajiem ienākumiem un augstajām īstenošanas izmaksām — minēto summu pārsniedza gandrīz piecas reizes (EUR 470 miljoni).

Komerčiāla mēroga IĪ tiesību pārkāpumiem ir daudzas dažādas formas un tos ir grūti konstatēt. Tomēr tiek darīts daudz, lai novērstu šādus pārkāpumus, tostarp palielinot konkurētspējīgu preču un pakalpojumu likumīgo piedāvājumu tiešsaistē. Ar IĪ tiesību pārkāpumiem saistīto izstrādājumu izplatīšanai un pārdošanai ir tāda ekonomiskā atdeve, ka vienmēr saglabāsies stimuls iesaistīties šādās darbībās. Ņemot vērā ātrumu, kādā šīs darbības var tikt attīstītas un izmantotas, ir ļoti svarīgi izveidot noteikšanas precīzas sistēmas un ātri īstenot preventīvos pasākumus,

Vienlaikus šādiem pasākumiem jābūt samērīgiem un jāsamazina jebkāds risks saistībā ar to ļaunprātīgu izmantošanu konkurenci ierobežojošā praksē, kas varētu kavēt jaunu inovatīvu izstrādājumu un darījumdarbības modeļu rašanos un nepamatoti ierobežot pamatbrīvības. Šādai noteikšanai ir nepieciešama informācijas apmaiņa starp iesaistītajām personām, bet galvenokārt — starp valsts īstenošanas iestādēm. No tā izriet, ka, mēģinot nepieļaut komerciāla mēroga pārkāpumus, Komisijai jāizmanto vispusīga, līdzsvarota un elastīga sistēma, kas var ātri reaģēt uz pieaugošajām problēmām, ar kurām saskaras ES uz zināšanām balstītā ekonomika 21. gadsimtā.

⁴ *RAND Europe* 2012. gadā pabeidza ziņojumu: IĪT pārkāpumu noteikšana iekšējā tirgū. Šajā ziņojumā aplūkoti nozares finansētie pētījumi, izvērtējot šo jautājumu un ar tiem saistītos ierobežojumus; http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/docs/ipr_infringment-report_en.pdf

⁵ Sk. kroll.com.

⁶ Sk.: ec.europa.eu/taxation_customs.

⁷ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/246390/horr73.pdf. Kibernoziegumi ir izslēgti no šīs aplēses.

Saskaņā ar stratēģiju Eiropa 2020, un neskarot notiekošos tiesību aktu pārskatus, šajā ziņojumā izklāstīts desmit punktu rīcības plāns⁸. Vairākas darbības Komisija attiecīgā gadījumā īsteno sadarbībā ar Iekšējā tirgus saskaņošanas biroju (ITSB), kurā no 2012. gada jūnija ietilpst Eiropas Intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu novērošanas centrs⁹ ("novērošanas centrs"). Šīs darbības kopā ar saistītajām darbībām un pētījumiem ir izšķirošs pirmais solis ceļā uz efektīvas IĪ tiesību īstenošanas politikas izstrādi, kas vērsta pret komerciāla mēroga pārkāpumiem ES un valstu līmenī. Būtu jāpasniedz mērķis panākt atjauninātu vienprātību par to, kā tiek izmantotas intelektuālā īpašuma tiesības, tādā veidā, kas pilnībā ietver visas attiecīgās ieinteresētās personas. Komisija uzraudzīs šā rīcības plāna izpildi un aicina Eiropas Parlamentu, Padomi, dalībvalstis, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju, novērošanas centru un ieinteresētās personas aktīvi piedalīties turpmākajā darbā.

Paziņojumam ir pievienota Stratēģija intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai un īstenošanai trešās valstīs un plašākas muitas iestāžu sadarbības attīstībai ES un trešās valstīs saistībā ar IĪ tiesību pārkāpumu preču tirdzniecību, kā noteikts ES Muitas rīcības plānā.

Visu šo darbību mērķis ir nodrošināt, lai spēkā esošais ES *acquis* attiecībā uz IĪ noteikumiem, tostarp par izpildi civillietās, tiktu piemērots un veicināts efektīvā veidā. To kopējais mērķis ir i) izmantot visus līdzekļus, lai efektīvi atturētu un kavētu IĪ pārkāpumu preču iekļūšanu un izplatīšanu tirgos (gan ES tirgos, gan tādos, ar kuriem ES tirgi ir saistīti arvien vairāk), lai ii) veicinātu ieguldījumus, izaugsmi un nodarbinātību nozarēs, kurās plaši izmanto IĪ un kuras ir tik būtiskas mūsu attiecīgajai ekonomikai. Šo problēmu nevarēs novērst tikai ar stingrāku īstenošanu — tā jārisina, izmantojot diskusijas un palielinot informētību patērētāju un ražotāju vidū.

2. VISU IĪ VĒRTĪBAS ĶĒDĒ IESAISTĪTO DALĪBNIEKU LOMA

2.1. Ir vai nav viltojums? Patērētāju, darba ņēmēju un klientu informētības palielināšana

Patērētāji, darba ņēmēji un uzņēmumi ne vienmēr ir informēti par komerciāla mēroga darbību, ar kurām pārkāptas IĪ tiesības, apmēru un radīto ekonomisko kaitējumu. Šis kaitējums ietver minēto darbību būtisku negatīvu ietekmi uz fiskālajiem ieņēmumiem, saistītajām izmaksām nodokļu maksātājiem, likumīgu uzņēmumu konkurētspēju un saites ar plaša mēroga noziedzību. Vienlaikus patērētāji ne vienmēr ir informēti par to, kādu kaitējumu

⁸ Piedāvātajām rīcībām nav nekādas papildu ietekmes uz budžetu, nepārsniedzot to, kas turpmākajiem gadiem Komisijas oficiālajos plānos jau ir paredzēts.

⁹ 2013. gada 19. aprīļa Regula (ES) Nr. 386/2012 nosaka ITSB vairākus uzdevumus, kuru mērķis ir atvieglot un atbalstīt valsts iestāžu, privātā sektora un ES iestāžu darbības cīņā pret IĪT pārkāpumiem. Šie uzdevumi neattiecas uz piedalīšanos individuālās operācijās vai izmeklēšanās, kuras veic valsts iestādēs, kā arī neattiecas uz jautājumiem, kas iekļauti Līguma par Eiropas Savienības darbību III daļas V sadaļā (piemēram, policijas un tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās).

viņiem personīgi nodara tas, ja viņi iegādājas ar IĪ tiesību pārkāpumiem saistītus produktus, jo īpaši saistībā ar iespējamo risku savai veselībai un drošībai.

Novērošanas centrs 2013. gada 25. novembrī publicēja pētījuma par IĪ tiesību uztveri pētījuma rezultātus, atspoguļojot iedzīvotāju informētību par šo jautājumu¹⁰. Tā pamatā bija publikāciju analīze, kvalitatīva izmeklēšana, piedaloties 250 Eiropas iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 65 gadiem, un kvantitatīvais posms, kurā vairāk nekā 26 000 Eiropas iedzīvotāju puda savu viedokli aptaujās pa tālruni. Lai arī tas bija tikai pirmais solis, tomēr pētījums jau parādīja izpratnes trūkumu, jo īpaši gados jaunāku aptaujas dalībnieku vidū, attiecībā uz IĪ pārkāpumu procedūru ietekmes mērogu, aizsargājot un sekmējot darbavietas, kuru pamatā ir IĪ tiesību izmantošana. Tas arī parādīja, ka gados jaunāki Eiropas iedzīvotāji uzskata, ka no IĪ infrastruktūras labumu gūst lielie uzņēmumi. Ievērojot minēto, Komisija uzskata, ka ir vajadzīga mērķtiecīgāka un koordinētāka apspriešanās par darbībām informētības palielināšanai un visaptveroši, viegli pieejami informācijas instrumenti visā ES¹¹.

Turpmākajai rīcībai vajadzētu ietvert vairāku mērķu pieeju un analīzi par to, kāpēc digitālā paaudze arvien vairāk izmanto IĪ tiesību pārkāpumu produktus. Tajā būtu jāietver nepārtraukti centieni novērst atlikušos šķēršļus attiecībā uz tādu produktu izstrādi un izplatīšanu visā vienotajā tirgū, kuros ievērotas IĪ tiesības, un tādā veidā, kas atbilst digitālā laikmeta vajadzībām. Tā arī būtu jāveido, ņemot vērā patērētāju informētības “neredzamās zonas”, kā arī iepriekšējo informatīvo kampaņu efektivitāti dalībvalstīs. Novērošanas centra ziņojums par priekšstatiem saistībā ar IĪ tiesībām sniedz vērtīgas norādes šajā jomā.

Novērošanas centrs tīmeklī ir izveidojis datu bāzi, kurā atspoguļota labākā prakse no iepriekšējām informatīvajām kampaņām. IĪ tiesību pārkāpumus varētu būtiski samazināt, labāk informējot visus vienotā tirgus dalībniekus (iedzīvotājus, patērētājus, darba ņēmējus, uzņēmumus un valsts iestādes) par pievilcīgu, pieejamu un izmaksu ziņā pieņemamu IĪ produktu pieejamību visā vienotajā tirgū. Ņemot vērā pieaugošo informatīvo bāzi, kas izriet no novērošanas centra veiktajiem pētījumiem, tas 2014. gadā palīdzēs dalībvalstīm izstrādāt un uzsākt komunikācijas kampaņas, lai palielinātu Savienības pilsoņu informētību par IĪ tiesību pārkāpumu ietekmi uz darbavietām un ekonomiku. Šādu kampaņu mērķiem vajadzētu būt arī atvieglot pieeju tādiem produktiem visā vienotajā tirgū, kuros ievērotas IĪ tiesības, uzsverot patērētāju ieguvumus no tā, ka viņi izvēlas šādus produktus — saistībā ar atbilstības nodrošināšanu veselības un drošības standartiem un tiesību aktiem patērētāju aizsardzības jomā.

¹⁰ Sk.: oami.europa.eu.

¹¹ Tā nesē ir ierosinājusi iniciatīvu, ar kuru pievērš uzmanību negatīvai ekonomiskajai ietekmei uz iedzīvotājiem, ko rada gan darbavietu, gan publisko ieņēmumu zaudējumi, kas izriet no IĪT pārkāpumiem pret likumīgiem produktiem, jo īpaši atsevišķās nozarēs: pārāk labi, lai tā varētu būt patiesība: Vairāk informācijas par viltoto preču patieso cenu: http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/tajani/stop-fakes/index_lv.htm

Pasākums Nr. 1.: Komisija plāno veicināt novērošanas centra un valsts iestāžu centienus uzsākt un uzraudzīt mērķtiecīgu informatīvo kampaņu jaunu kārtu. Tajās būtu jāietver kampaņas informētības palielināšanai pilsoņu vidū, jo īpaši jaunu cilvēku vidū attiecībā uz ekonomisko kaitējumu, ko rada ĪI tiesību komerciāla mēroga pārkāpumi, un iespējamie veselības un drošības riski, kas saistīti ar ĪI tiesību pārkāpumiem saistītiem produktiem, kā arī kampaņas, kurās uzsvērti patērētāju ieguvumi no tā, ka viņi izvēlas produktus, kuros ievērotas ĪI tiesības, un būtu jāveicina pieeja šādiem produktiem.

2.2. Tiesību īpašnieka atbildība nodrošināt piegādes ķēžu integritāti

Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) izplatība ir veicinājusi arvien garāku un bieži vien globālu piegādes ķēžu attīstību. Tā ir arī ļāvusi samazināt inventarizācijas izmaksas, jo tirgus dalībnieki ir uzsākuši “piegādi tieši laikā”. Turklāt IKT ir ļāvušas palielināt tiešo piegādi galapatērētājam. Lai arī šī attīstība ir pozitīva, to ir izmantojuši arī tādi komerciālie tirgus dalībnieki, kas veic ĪI tiesību pārkāpumus. Par to liecina ĪI tiesību pārkāpumu preču mazo sūtījumu pieaugoša loma, pārkāpēju īstenota ātra ienākšana un aiziešana no neskaitāmiem produktu tirgiem un iekļūšana piegādes ķēžu vājākajos posmos, kas paši par sevi aptver daudzas valstis. Saistībā ar minēto, ņemot vērā to, ka gala patērētāji kļūst arvien informētāki par uzņēmumu darbības ētisko līmeni, piegādes ķēžu revīzija, kas samazina ĪI tiesību pārkāpumu risku, nodrošina arī tirgvedības un reputācijas vērtību ar ĪIT aktīvu izmantošanu saistītiem uzņēmumiem, kas veic tirdzniecību vienotajā tirgū vai no tā¹².

Komisija sākotnēji pētīs iespēju izveidot Eiropas mēroga brīvprātīgi piemērojamu sistēmu šajā jautājumā un aicinās izmantot šādu likumīgo pārbaudi labāko praksi ar ĪIT aktīvu izmantošanu saistītās nozarēs, informējot par izmaksām un ieguvumiem, kas rodas, sistemātiski piemērojot tādas kvalitātes revīzijas sistēmas, uz kurām jau attiecas atzītu starptautisko struktūru apstiprināti standarti. Konkrēti 2014. gada beigās Komisija organizēs ieinteresēto personu darbsemināru par likumības pārbaudēm piegādes ķēdēs kā līdzekļiem komerciāla mēroga ĪI tiesību pārkāpumu novēršanai. Tas ietvers piegādātājus, tiesību īpašniekus, starpniekus (tostarp tiešsaistes platformas, meklētājprogrammas, nosūtītājus utt.), Dalībvalstis, zinātniekus un NVO.

ĪIT ir būtiska loma, nodrošinot mazumtirdzniecības un loģistikas sistēmas, kas tādējādi palīdz identificēt un nepieļaut ĪI tiesību pārkāpumu produktu nonākšanu tajās. Lai nodrošinātu to, ka produktu izplatīšanas ķēdes ir drošas un tajās nav ĪI tiesību pārkāpumu produktu, tiek piemērotas krājumu vadības tehnoloģijas, piemēram, konkrētu produktu identifikatoru apvienojums (2D svītrkodi) un radiofrekvenciālās identifikācijas piemērošana (*RFID*). Izmantojot Kopīgā pētniecības centra darbu šajā jomā, Komisija vēlāk sagatavos ziņojumu par to, kā jauni tehnoloģiskie risinājumi, kas palielina patērētāju iespējas, sekmēs cīņu pret viltošanu un pirātismu. Lai palīdzētu noskaidrot pārvadāto preču izcelsmi un piedalītos riska

¹² 2010. gada 20. oktobra Regula (ES) Nr. 995/2010 nosaka tirgus dalībniekiem, kas laiž tirgū koka izstrādājumus, pienākumus veikt likumības pārbaudes.

novērtēšanas procesā, ar ES pamatprogrammas pētniecībai un izstrādei starpniecību finansētā pētījumā drošības jomā ir pievērsta uzmanība konteineru preču piegādes ķēdēm. Kopīgais pētniecības centrs ir arī izstrādājis IT rīku (*Contraffice*), kas ļauj muitai analizēt ES ievesto kravas konteineru maršrūtus un pārvietošanos¹³. Ierosinātajā darbseminārā tiks izvērtēta izsekošanas un identificēšanas tehnoloģiju piemērošana dažādiem izplatīšanas un mazumtirdzniecības darījumdarbības modeļiem, ko lieto ar IIT aktīvu izmantošanu saistītās nozarēs, un uzņēmumi tiks informēti par labāko praksi.

Pasākums Nr. 2.: Komisija uzsāks virkni apspriešanas pasākumu ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp pilsonisko sabiedrību, par likumības pārbaudes piemērošanu visās piegādes ķēdēs kā līdzekļiem komerciāla mēroga IĪ tiesību pārkāpumu novēršanai. Pamatojoties uz iegūto informāciju, tā plāno šajā nolūkā izstrādāt ES likumības pārbaudes sistēmu. Sākotnēji tā aicinās minētajai sistēmai pievienoties brīvprātīgi, un cieši uzraudzīs to, lai noteiktu, vai būs nepieciešamas turpmākas iniciatīvas.

2.3. “Sekojiēt naudai”: nozares ieinteresēto personu apspriešanās ar mērķi nepieļaut nelikumīgo produktu nokļūšanu tīmeklī

Vienošanās starp tiesību īpašniekiem un darījumdarbības partneriem par to, uz ko viņi paļaujas, iegādājoties, reklamējot, izplatot un pārdodot savus produktus, ir svarīga, lai sasniegtu abus mērķus — gan komerciāla mēroga IĪ pārkāpumu darbību ātru identificēšanu, gan izbeigšanu. Jebkurā šādā memorandā vajadzētu būt iekļautiem efektīviem mehānismiem pamattiesību un konkurences vides aizsardzībai, īpašu uzmanību pievēršot iespējamo pārkāpumu novēršanai. Šādu nolīgumu piemērošana ir ātrs reaģēšanas mehānisms IĪ tiesību pārkāpumu problēmas risināšanai. Ieinteresēto personu dialogi, kā rezultātā tiek noslēgti šādi nolīgumi, ietver tikšanās attiecīgo ieinteresēto personu pārstāvju grupā, pievēršot uzmanību konkrētām problēmām un meklējot praktiskus risinājumus, kas ir reālistiski, līdzsvaroti, samērīgi un taisnīgi visām iesaistītajām pusēm. Tos ir ierosinājusi Komisija un to mērķis ir sekmēt saprašanās memoranda (SM) izstrādāšanu, kas paredz tādu principu noteikšanu, kurus parakstītāji var iekļaut divpusējās līgumiskās vienošanās. Mērķis ir pārtraukt IĪ tiesību pārkāpēju ieņēmumu plūsmas. Pirmais dialogs par viltoto priekšmetu mēroga ierobežošanu, izmantojot tiešsaistes platformas, noslēdzās ar saprašanās memoranda pieņemšanu 2011. gadā¹⁴. 2013. gada izvērtējuma ziņojumā¹⁵ secināts, ka saprašanās memorandu var lietderīgi paplašināt, tajā iekļaujot jaunas puses. Ņemot vērā visu attiecīgo attīstību, Komisija izveidos jaunus ieinteresēto personu dialogus 2014. un 2015. gadā, ietverot reklāmas un maksājumu pakalpojumu sniedzējus un nosūtītājus ar mērķi 2015. gadā noslēgt turpmāku saprašanās memorandu, kas nepieļaus nelikumīgu produktu nokļūšanu tīmeklī. Vienlaikus novērošanas centrs veiks salīdzinošu analīzi par esošo sadarbības praksi starp tiesību īpašniekiem un darījumdarbības partneriem, kas darbojas dalībvalstīs un trešās valstīs.

¹³ See: ec.europa.eu/dgs/jrc.

¹⁴ Sk.: ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement.

¹⁵ COM (2013) 209, 18.4.2013.

Pasākums Nr. 3.: Komisija veicinās turpmāku brīvprātīgu saprašanās memorandu izstrādāšanu, lai samazinātu peļņu tiešsaistes vidē no komerciāla mēroga IĪ tiesību pārkāpumiem, Komisijas darbības papildinot ar ieinteresēto personu dialogiem, kuros iesaistīti reklāmas un maksājumu pakalpojumu sniedzēji un nosūtītāji.

2.4. Palīdzības sniegšana MVU viņu IĪ tiesību īstenošanā.

ES nodrošina saskaņotus noteikumus par IĪ tiesību civiltiesiskās aizsardzības sistēmām, izmantojot 2004. gada direktīvu par intelektuālā īpašuma tiesību īstenošanu¹⁶. Pēc 2010. gada paziņojuma¹⁷ Komisija uzsāka plašu sabiedrisko apspriešanu, lai novērtētu, vai šis dokuments atbilst paredzētajam mērķim attiecībā uz daudzām problēmām, kas ir aktuālas IĪ tiesību īstenošanas jomā. Komisija 2012. gada nogalē izsūtīja ieinteresētajām personām aptaujas lapu, lai iegūtu informāciju par to, vai esošā pārrobežu IĪ tiesību civiltiesiskā aizsardzība pārkāpumu gadījumā ir pieejama visiem tiesību īpašniekiem, jo īpaši MVU. Tā arī pētīja, vai tiesu sistēma dalībvalstīs bija pietiekami ātra un tajā ir pietiekama specializācija. Pētījuma rezultātus publicēja 2013. gada jūlijā¹⁸. Pamatojoties uz minēto, Komisija izvērtēs, vai ir vajadzīga turpmāka rīcība civiltiesiskās aizsardzības procedūru uzlabošanai, piemēram, attiecībā uz neliela apmēra prasījumiem MVU. Tiesvedības augstās izmaksas un sarežģītība bieži vien attur inovatīvus MVU no savu IĪ tiesību īstenošanas, tostarp tādu tiesību īstenošanas, kas izriet no standartam būtiskiem patentiem (SBP), un rezultātā lielāki konkurenti var ļaunprātīgi izmantot tirgu. Savienības mērogā civilprocesa jomā jau eksistē vairāki instrumenti. Pavisam neseno Komisija ierosināja¹⁹ stiprināt un uzlabot pašreizējo Eiropas procedūru maza apmēra prasībām, kas ir visās dalībvalstīs pieejama vienota procedūra (Regula (EK) Nr. 861/2007). Šis pasākums papildina Komisijas iniciatīvas sniegt dalībvalstīm atbalstu to valsts tiesu sistēmu, piemēram, Eiropas Savienības rezultātu apkopojums tiesiskuma jomā²⁰, efektivitātes uzlabošanā.

Pasākums Nr. 4.: Komisija plāno analizēt un ziņot par esošajām valstu iniciatīvām, kuru mērķis ir uzlabot IĪ tiesību civiltiesiskās aizsardzības procedūras MVU vajadzībām, jo īpaši attiecībā uz neliela apmēra prasījumiem un iespējamās rīcības izvērtēšanu šajā jomā.

Tiesvedības augstās izmaksas un sarežģītība var bieži vien atturēt inovatīvus MVU no savu IĪ tiesību īstenošanas. Līdz ar to MVU atdeve no inovatīviem ieguldījumiem nav optimizēta un MVU nepaplašina savus izpētes un izstrādes pasākumus. Dažās dalībvalstīs ar valsts sistēmām un fondiem mēģināts risināt šo situāciju, piemēram, palielinot tiesvedības apdrošināšanas iespējas. Komisija 2015. gadā ar novērošanas centra palīdzību vajadzības gadījumā pārskatīs šādu valsts sistēmu, kā arī trešo valstu sistēmu efektivitāti. Pamatojoties

¹⁶ Direktīva 2006/48/EK, 29.4.2004.

¹⁷ COM(2010) 779, 22.12.2010.

¹⁸ Sk.: ec.europa.eu/internal_market/consultations.

¹⁹ COM(2013) 794 galīgā redakcija.

²⁰ http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/files/justice_scoreboard_communication_en.pdf

uz iegūto informāciju, Komisija uzsāks šī pārskata rezultātu apspriešanu, izmantojot zaļo grāmatu, un vajadzības gadījumā izstrādājot politikas iniciatīvu.

Pasākums Nr. 5.: Komisija izdos zaļo grāmatu, lai apspriestos ar ieinteresētajām personām par nepieciešamību īstenot turpmāku ES mēroga rīcību, pamatojoties uz labāko praksi, kas konstatēta valstu finansētajās sistēmās, kuras palīdz MVU īstenot savas IĪ tiesības.

Novērošanas centrs savās dažādajās darbībās varētu sekmīgi ņemt vērā MVU īpatnības, tostarp resursu nepietiekamību, MVU aizsargājot savas IĪ tiesības. MVU kā tiesību īpašniekiem bieži vien ir vajadzīga informācija, lai koriģētu savas tirgvedības vai izplatīšanas stratēģijas, un tiem var arī nebūt prasmes un kompetence, lai efektīvi aizsargātu savu intelektuālo īpašumu. Tādējādi Komisija veic centienus tādas atbalsta sistēmas izstrādāšanai²¹, kas ietver īstenošanas jautājumus: stiprinot un koordinējot valsts atbalstu ar *IPorta* projekta starpniecību; un konsultējot par IĪ starptautiskās darījumdarbības jautājumos ar Eiropas Palīdzības dienestu intelektuālā īpašuma tiesību jautājumos un ES Palīdzības dienestu MVU intelektuālā īpašuma tiesību jautājumos trešās valstīs starpniecību²². Šī sistēma ir cieši saistīta ar vispārējo atbalstu darījumdarbībai, valsts atbalstu IĪ tiesībām un Novērošanas centra darbībām.

2.5. Sistēma maksājumu atmaksai: patērētāju instruments

Atsevišķi kredītkaršu vai debetkaršu nodrošinātāji piedāvā sistēmas maksājumu atmaksai, kurās līdz noteiktai vērtībai patērētāji var apstrīdēt vai nenorēķināties par pakalpojumu vai produktu, kuru tie nebūtu vēlējušies iegādāties, ja iepriekš būtu zinājuši, ka tas nav īsts. Dažās dalībvalstīs ar likumu ir noteikts, ka šādas sistēmas ir jāizveido. Protams, ka šādas sistēmas ne tikai mazina krāpšanos, bet arī var palīdzēt nodrošināt, ka tiem patērētājiem, kuri netīšām saņem IĪ pārkāpumu preces un pakalpojumus, vai nu par tiem nav jāmaksā vai arī viņi var pieprasīt kompensāciju. Šīm sistēmām var būt nozīme, samazinot tādu tirgus dalībnieku nelikumīgi iegūtos līdzekļus, kuri veic IĪ pārkāpumus. Komisija 2014. gadā uzsāks apspriešanu par sistēmām maksājumu atmaksai un citām maksājuma apstiprināšanas sistēmām, kas samazinātu naudas plūsmu komerciāla mēroga IĪ tiesību pārkāpumu darbībās. Ar šo sabiedrisko apspriešanu tiks izpētītas iespējas nākt klajā ar rīcību šajā jomā.

Pasākums Nr. 6.: Komisija izdos zaļo grāmatu, lai apspriestos ar ieinteresētajām personām par ietekmi, kādu rada maksājumu atmaksas un līdzīgas sistēmas, vēršoties pret komerciāla mēroga IĪ tiesību pārkāpumiem. Pamatojoties uz iegūto informāciju, tā izpētīs vajadzību un iespējas nākt klajā ar konkrētu rīcību šajā jomā.

²¹ http://ec.europa.eu/enterprise/initiatives/ipr/what-are-iprs/index_en.htm

²² [papildu informācijai sk. iepriekš pieminēto Komisijas Paziņojumu “Tirdzniecība, izaugsme un intelektuālais īpašums – intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai un īstenošanai trešās valstīs” COM (2014) [...].]

3. VALSTS IESTĀŽU KOPĪGA DARBĪBA

3.1. Valsts iestāžu savstarpējā sadarbība

Eiropā, nepastāvot iekšējām robežām, kā arī ņemot vērā ĪT tiesību pārkāpumus iesaistītās organizētās noziedzības starptautisko raksturu, ir nepieciešamība uzlabot sadarbību starp valsts iestādēm, ES iestādēm, ES tieslietu un iekšlietu aģentūrām, iesaistītajām trešām valstīm un citiem partneriem. Šajā kontekstā Tieslietu un iekšlietu padome²³, galvenokārt pamatojoties uz Eiropola Smagās un organizētās noziedzības draudu novērtējumu, 2013. gada jūnijā nolēma, ka organizētās noziedzības grupu, kas saistītas ar tādu viltotu preču izgatavošanu un izplatīšanu, ar kurām tiek pārkāpti noteikumi veselības, drošības un pārtikas jomā, un organizētās noziedzības grupu, kas saistītas ar standartiem neatbilstošu preču ražošanu, apturēšanai ir jābūt prioritātei laikposmā no 2014.-2017. gadam.

Lai īstenotu šajos Padomes secinājumos ietvertās dažādās prioritātes par cīņu pret smago un organizēto noziedzību, dalībvalstis ar Padomes sekretariāta, Komisijas, *Eurojust*, *Europol* un citu iesaistīto ES aģentūru palīdzību ir izstrādājušas gada operatīvos pasākumu plānus²⁴. Šādu pasākumu īstenošana tiks regulāri uzraudzīta. Komisija vēlas atbalstīt dalībvalstis ar iespējamu līdzfinansējuma piešķiršanu šādiem pasākumiem.

ES muitas rīcības plāns intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumu apkarošanai laikposmā no 2013.-2017. gadam²⁵ izveido platformu kopīgai 28 muitas iestāžu rīcībai ar mērķi veiksmīgāk cīnīties pret ĪT tiesību pārkāpumiem uz ES ārējām robežām. Tas paredz individuālu pieeju izstrādāšanu, lai risinātu jautājumus, kas saistīti ar tādu ĪT pārkāpumu preču piegādi, kas iegādātas internetā, izmantojot kurjeru un pasta sūtījumus. Ir nepieciešama turpmāka pārrobežu un savstarpēja iestāžu sadarbība. Komisija 2015. gadā organizēs konferenci, kurā piedalīsies muitas, policijas un tiesu iestāžu pārstāvji, lai noteiktu, kā panākt šādu uzlabotu sadarbību.

Vienlaikus Komisijas paziņojumā, ar kuru atjaunina 2004. gada “Stratēģiju intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanai trešās valstīs”²⁶, risināts jautājums par to, kā labāk uzraudzīt ĪT tiesību īstenošanas attīstības tendences ārpus ES. Saistībā ar sarunām par brīvās tirdzniecības nolīgumiem ES vēlas panākt būtiskas apņemšanās no trešo valstu valdībām, lai sasniegtu augstu ĪT īstenošanas līmeni, tādējādi veicinot tirdzniecību ar precēm, kuras ievērojami saistītas ar ĪT izmantošanu. Būtu arī jāattīsta padziļināta sadarbība starp ES muitas iestādēm

²³ Padomes 2013. gada 7. jūnija secinājumi, kuros noteiktas prioritātes par cīņu pret smagu un organizētu noziedzību.

²⁴ Šo pasākumu mērķis galvenokārt ir uzlabot informāciju un datus stratēģiskā un operacionālā nolūkā, noteikt par prioritāti un vērsties pret nozīmīgām organizētās noziedzības grupām, uzlabot ar finansēm saistīto izmeklēšanu un aktīvu atgūšanas instrumentus, veicināt starpnozaru sadarbību ES un uzlabot sadarbību ar galvenajām izcelsmes un tranzīta valstīm un iesaistītajiem partneriem.

²⁵ Padomes 2012. gada 10. decembra rezolūcija.

²⁶ OV C 129, 26.5.2005., 3. lpp.

un trešām valstīm attiecībā uz IĪ pārkāpumu precēm, kā tas paredzēts ES Muitas rīcības plānā²⁷.

Dažas dalībvalstis savas jurisdikcijas ietvaros ir izveidojušas ar IĪ tiesībām saistītu noziegumu apkarošanas vienības, lai izvairītos no IĪ tiesību īstenošanas stratēģiju dublēšanās starp attiecīgajām iestādēm šajās dalībvalstīs. Dalībvalstu savstarpējā sadarbībā ir trūkumi un līdzīgi dublēšanās riski. Bieži vien iestādēm ir grūtības izsekot IĪ pārkāpumu darbības pāri robežām Savienības teritorijā, un tādējādi tās reti var ieplānot un veikt pārrobežu izmeklēšanu un darbības vienotajā tirgū.

Neskarot jau ieplānotos pasākumus²⁸, Komisija uzskata, ka sadarbību starp visām tām valstu iestādēm, kuras ir iesaistītas IĪ tiesību aizsardzībā, varētu uzlabot, nodibinot visu iesaistīto dalībvalstu iestāžu ekspertu grupu²⁹. Šis forums, kas ļautu gan dalīties ar labāko pieredzi, gan apspriesties par IĪ politikas virzību, tādējādi varētu uzlabot IĪ aizsardzības efektivitāti ES³⁰.

Pasākums Nr. 7.: Komisija izveidos dalībvalstu ekspertu grupu par IĪ tiesību īstenošanu, kurā dalībvalstis varētu apmainīties ar labāko praksi par visu iesaistītu iestāžu darbu ES, kā arī iegūt informāciju par rīcības plāna izpildi.

3.2. Valsts iestāžu mācības vienotajā tirgū

Valsts iestāžu mācības, lai izvērtētu ar IĪ tiesību pārkāpumiem saistītas tendences un darījumdarbības modeļus, kā arī apmainītos ar labāko praksi par izsekošanas tehniku, galvenokārt notiek valsts līmenī. Turklāt, ja pastāv pārrobežu mācības un zināšanu uzkrāšana, tad bieži vien tā notiek pa īstenošanas iestāžu veidiem, bet ne iestāžu starpā. Tāpēc vienotā tirgus kontekstā ir nepieciešams izstrādāt IĪ tiesību īstenošanas pārrobežu iestāžu mācību programmas. Novērošanas centrs 2012. un 2013. gadā organizēja zināšanu uzkrāšanas seminārus tiesībaizsardzības amatpersonām par viltotiem pesticīdiem un noziegumiem farmācijas jomā. Ņemot vērā minēto, šobrīd būtu jāparedz mācību semināri tām valsts amatpersonām, kuras ir iesaistītas reālā IĪ tiesību īstenošanā. Vienlaikus Kopienas Augu šķirņu birojs (CPVO) 2013. gada maijā organizēja īstenošanas semināru par augu šķirņu aizsardzību visu to kategoriju IĪ tiesību īstenošanai, kuri ir specializējušies šajā jomā. Novērošanas centrs 2014. gadā turpinās izstrādāt IĪ tiesību īstenošanas mācību programmu visaptverošu kopumu dalībvalstu iestādēm. Šīs programmas tiek saskaņotas ar *Europol*, *Eurojust*, Eiropas Policijas akadēmiju (*CEPOL*) un *CPVO*.

Tajā pašā laikā mācību izstrādāšana IĪ tiesību jomā praktizējošiem juristiem var uzlabot IĪT un kompensāciju piešķiršanas efektīvu īstenošanu.

²⁷ *Turpat.*

²⁸ Jo īpaši saistībā ar Muitas rīcības plānu vai ES cīņu pret smago un organizēto noziedzību, Sk. OV C 80, 19.3.2013., 1. lpp.

²⁹ Tas arī varētu pārraudzīt kopīgu instrumentu izmantošanu, piemēram, novērošanas centra izstrādātā Īstenošanas datubāze un *ACIST*.

³⁰ Šīs ekspertu grupas darbības joma un pilnvaras tiks noteiktas Komisijas 2014. gada lēmumā.

Šajā nolūkā Komisija sekmēs ES IĪ tiesību jomā praktizējošo juristu apmācību, jo īpaši pilnībā izmantojot Eiropas e-tiesiskuma portālu³¹ – izplatot esošos mācību materiālus.

Pasākums Nr. 8.: Komisija sniegs atbalstu novērošanas centram ar konkrētu nozari saistītu IĪ tiesību īstenošanas mācību programmu visaptveroša kopuma izstrādē dalībvalstu iestādēm vienotā tirgus kontekstā.

3.3. Publiskā līgumslēdzēja atbildība pārbaudīt, vai publiskajā iepirkumā nav IĪ tiesību pārkāpumu produkti

Publiskie iepirkuma līgumi Savienībā var radīt situāciju, ka publiskā sektora pakalpojumos nonāk IĪ tiesību pārkāpumu produkti. Pirmkārt, Komisija 2014. gadā sekmēs labāku informācijas apmaiņu starp dalībvalstu iestādēm šajos jautājumos un šajā nolūkā organizēs apspriešanu dalībvalstu ekspertu grupā par publisko iepirkumu. Novērošanas centra organizētie tematiskie darbsemināri arī ļaus valsts iestādēm no dažādām dalībvalstīm apspriest aktuālās problēmas un apmainīties ar labāko praksi. Turklāt Komisija uzsāks pirmo nozares izmēģinājuma projektu, pārbaudot publiskos iepirkumus medicīnas nozarē, lai noteiktu problēmas apmēru šajā jomā. Pamatojoties uz šīm darbībām, Komisija publicēs un izplatīs metodiku rokasgrāmatu, lai palīdzētu valsts iestādēm noteikt un novērst viltotu produktu nokļūšanu publiskajos pakalpojumos.

Pasākums Nr. 9: Komisija plāno izstrādāt, izplatīt un publicēt labākās prakses rokasgrāmatu valsts iestādēm, lai izvairītos no viltotu produktu iegādes.

4. IĪ TIESĪBU ĪSTENOŠANAS POLITIKAS LABĀKA UZRAUDZĪBA UN PLĀNOŠANA.

4.1. IĪ tiesību un IĪ tiesību pārkāpumu darbības tendenču analīze

No sabiedrības interešu viedokļa IĪ īstenošanas politikai ir jābūt vērstai uz tām IĪ tiesību komerciāla mēroga pārkāpumu darbībām, kas visvairāk varētu kaitēt ieguldījumiem inovācijās un radošumā un radīt visbūtiskāko kaitējumu patērētāju labklājībai un ekonomiskajai izaugsmei. Šajā kontekstā ir jāidentificē tās ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītās nozares, kas visvairāk cieš no darbībām, kuras saistītas ar IĪ tiesību pārkāpumiem, un vēlāk šīs nozares sistemātiski jāuzrauga, lai nodrošinātu, ka šajā paziņojumā ietvertie politikas instrumenti, kā arī tiesību aktos paredzētās aizsardzības sistēmas darbojas. Eiropas Patentu iestāde (EPO) un Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (ITSB) 2013. gada septembrī publicēja pētījumu ar mērķi sniegt sākotnējo novērtējumu ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītās nozarēs

³¹ Sk.: e-justice.europa.eu.

ES³². Ar IĪT aktīvu izmantošanu saistīto nozaru ITSB/EPO ziņojuma otra daļa tika publicēta 2014. gada rudenī³³.

Tiklīdz ir identificētas ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītās nozares, ir nepieciešams piemērot ticamas novērtēšanas metodikas, lai noteiktu komerciāla mēroga IĪT pārkāpumu mērogu šajās nozarēs³⁴. Komisija kopā ar novērošanas centru līdz 2015. gadam piedāvās pārredzamus un pārdomātus modeļus, lai novērtētu IĪ tiesību pārkāpumu tendences ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītās nozarēs.

Attiecībā uz tām ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītām nozarēm, kuras piegādā savus produktus tiešsaistē un kurām tiek piedāvāti IĪ tiesību pārkāpumu produkti “par brīvu”, Komisija veic pētījumu, lai novērtētu pārkāpumu produktu aizstāšanas ar likumīgiem produktiem ietekmi. Tas tiks pabeigts 2014. gada beigās. Komisija kopā ar novērošanas centru uzsāks arī pētījumu par “creative commons” licences pārkāpumiem, ko veic pārkāpēji, kuri vēlas iegūt sabiedriskā īpašuma darbus. Turklāt novērošanas centrs veiks pētījumu par jaunākās paaudzes uzvedību un attieksmi attiecībā pret to produktu patēriņa modeļiem, uz kuriem attiecas IĪ tiesības.

Sava darba muitas jomā kontekstā Komisija turpinās vākt un publiskot datus par muitas veiktās konfiskācijas gadījumiem uz ES ārējām robežām. Šī informācija tiks papildināta ar informāciju par vienotajā tirgū reģistrētajiem IĪ tiesību pārkāpumiem³⁵. Vienlaikus novērošanas centrs ar attiecīgo valsts iestāžu atbalstu strādā pie datu bāzes par IĪ tiesību pārkāpumu tiesu praksi izveides.

Lai garantētu to, ka šīs datu kopas tiks efektīvi izmantotas, nodrošinot, ka IĪ tiesību īstenošanas politikas pamatā ir pārredzama ekonomiskā bāze, Komisija no 2014. gada šajā jomā plāno sniegt ekonomikas ziņojumus. Tie būs uzraudzības instruments Komisijas politikai pret komerciāla mēroga IĪ tiesību pārkāpumu darbībām.

Pasākums Nr. 10.: Komisija reizi divos gados publicē ziņojumu par ES IĪ tiesību politikas ietekmi, kas varētu būt efektīvāks uzraudzības instruments jaunajai ES IĪ tiesību īstenošanas politikai, kā noteikts šajā paziņojumā.

³² *Ar intelektuālā īpašuma tiesību aktīvu izmantošanu saistītās nozares, sk. turpat.*

³³ Uzņēmumu līmeņa datu analīze ļaus identificēt ar IĪT aktīvu izmantošanu saistītās nozares valsts līmenī un kvantificēt to ieguldījumu katras dalībvalsts ekonomikā, kā arī novērtēt apmēru, kādā MVU paļaujas uz IĪT.

³⁴ *RAND Europe* 2012. gadā Komisijas vajadzībām pabeidza ziņojumu (*nosakot IĪT pārkāpumus iekšējā tirgū, kā minēts iepriekš*), kurā tika pārskatīti aptuveni 200 esošie pētījumi un tika parādīti to metodikas/datu priekšrocības un trūkumi. Pamatojoties uz minēto, tā piedāvāja zinātniski recenzētu metodiku, ko var izmantot, lai noteiktu IĪ tiesību pārkāpumu aktivitāti konkrētajā ekonomikā.

³⁵ Šie dati tiks uzglabāti viltošanas novēršanas izlūkošanas atbalsta rīkā (*ACIST*), ko izstrādājis ITSB kopā ar *Europol*: <https://www.tmdn.org/enforcementintelligence-webapp/>